LLEGENDA

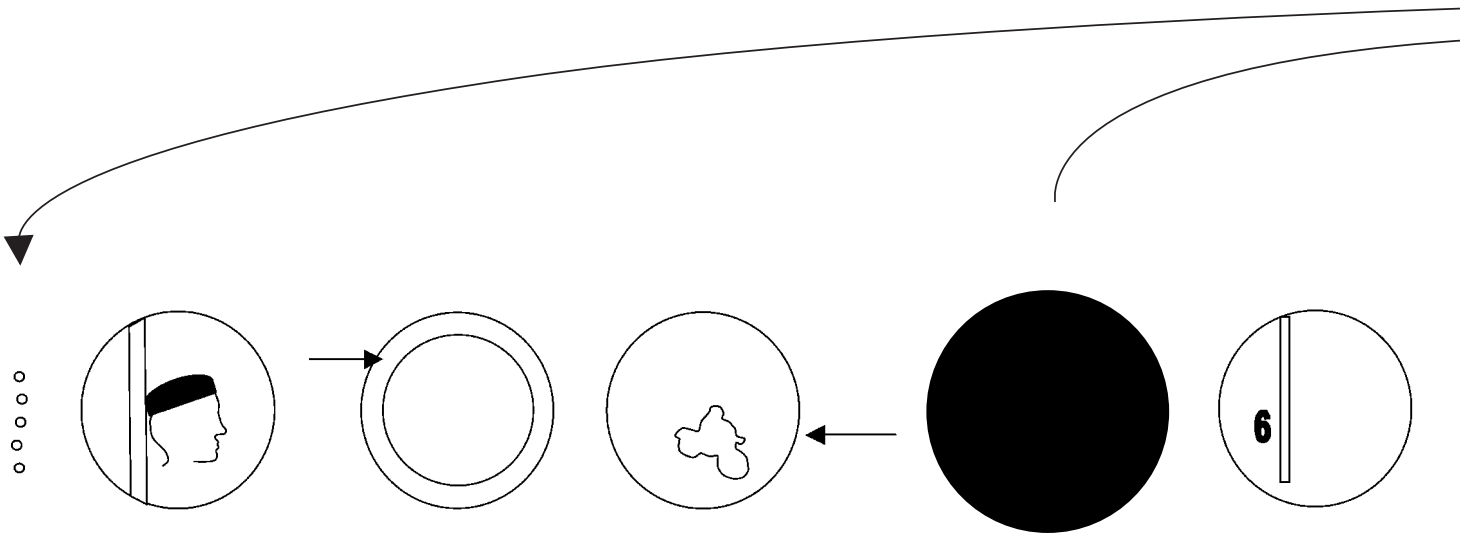

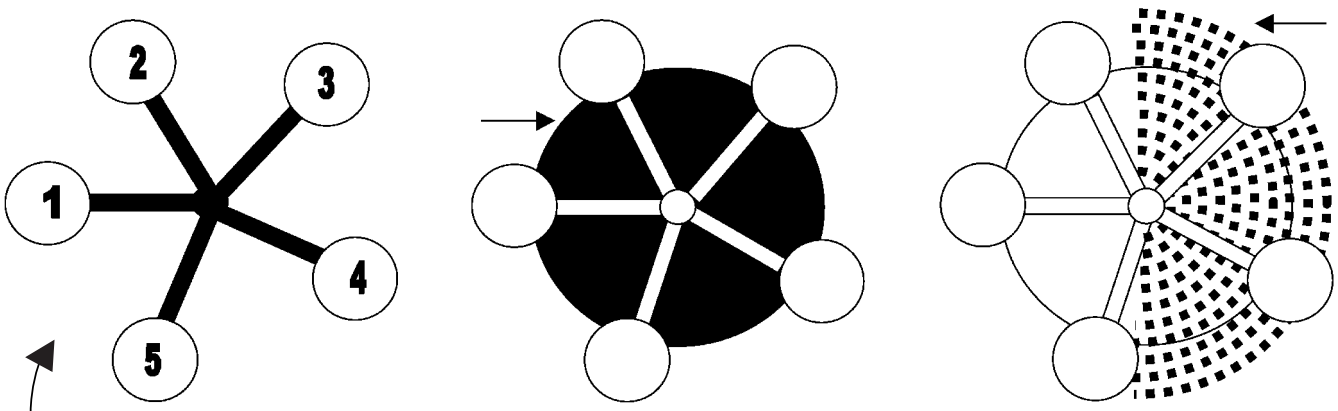
1
2
3
4
5

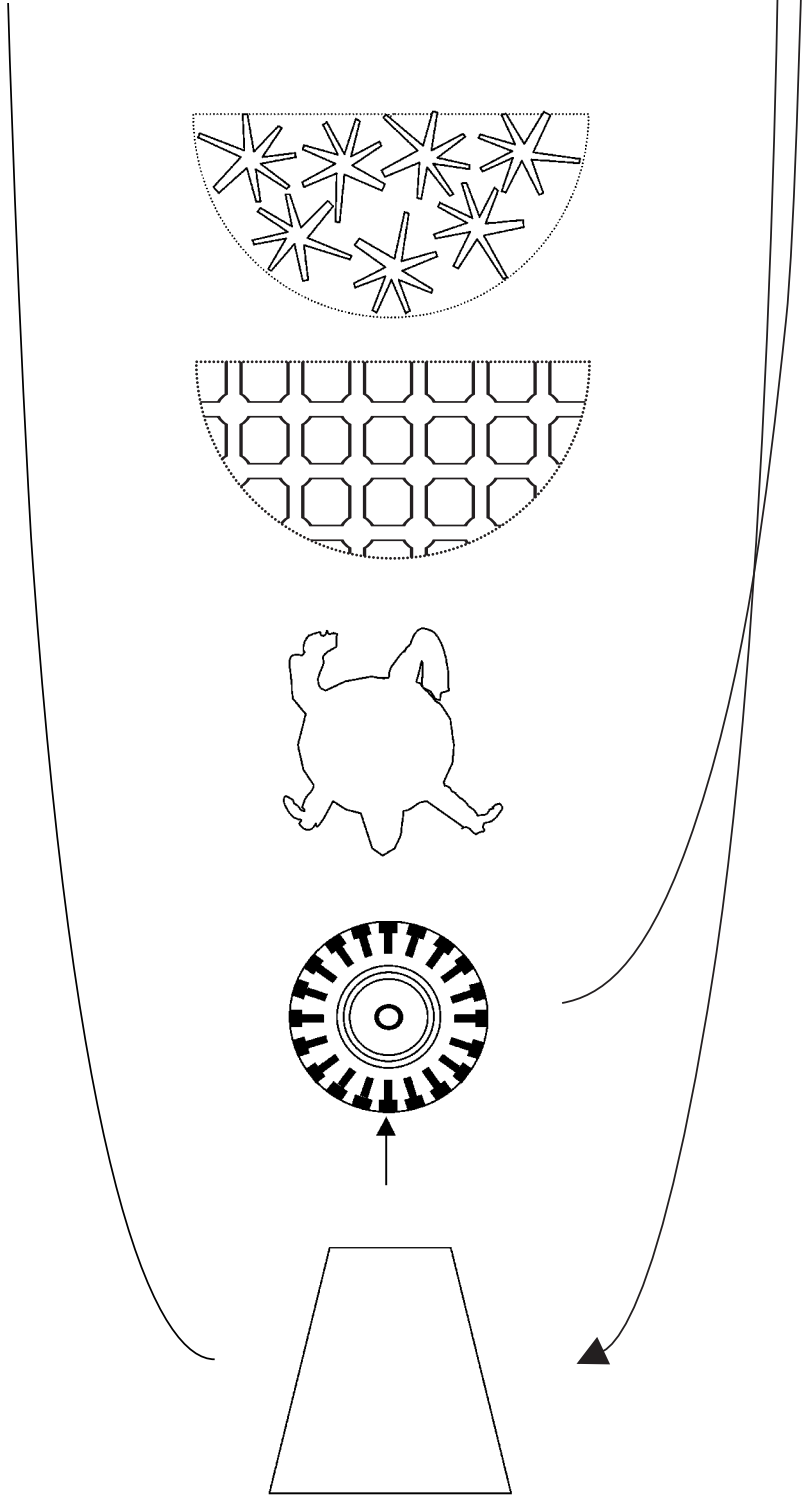

Vet aquí unes imatges sorgides arran d'uns viatges a l'Índia, l'Argentina i Bolívia. Es tracta de països tan íntimament lligats a la història de les projeccions europees que, aquestes projeccions, quan un és allà, reverberen i li ofereixen també arguments per acceptar la discrepància entre riquesa i pobresa com un fet natural. Alhora, aquesta discrepància s'utilitza per justificar mesures que l'eliminin. Aplicar aquestes mesures és un exercici de poder, com també ho és el fet d'ometre-les. No és possible sospesar-les o explicar-les des de fora, ni tampoc la seva història, el servei que presten i la seva crueltat. Perquè, com a espectador, un forma part d'allò que mira.

El «mètode experimental» de les imatges que poden veure aquí repeteix una i altra vegada una situació que no té remei. Fa com si servís per construir un aparell: un aparell per compensar la pressió osmòtica de la riquesa quan es contempla la pobresa. No podem equiparar la pobresa amb els països que aquí es visiten i la riquesa amb Europa, com si aquí no hi hagués pobresa i allà no existís la riquesa. D'altra banda, però, entre aquests països hi ha una història de l'explotació que segueix una direcció inequívoca, i una història de projeccions i de nostàlgia d'exotisme que va en direcció contraria. Aquesta història és part de la persona que observa, però la comparteix amb aquells que l'observen a ella.

Aquest llibret i les fotos penjades a la paret són part de la llegenda. Serveixen per exposar clarament quines són les fonts i quins els materials d'aquest aparell (com una visita guiada per un taller i els seus instruments).

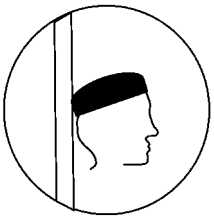

Comencem per la fotografia d'aquesta persona: va vestida com si estigués a punt d'anar a un ball de màscares disfressada d'heroïna de l'alliberament nacional. Fa la impressió que ha triat la disfressa com per un acte reflex que no permet cap altra alternativa. Perquè aquesta persona no té marge per pensar-hi, per bé que s'ho ha manegat per tenir-ho tot: la butaca, el rerefons heroic, els botons amb què juga amb les mans. Però alguna cosa falla en l'arranjament: el rerefons és un escorxador, els botons ens remeten a una pseudoempresa que explota infants a la regió de Langalbund i la butaca és part d'un aparell de mesurament que situa la persona dins els patrons d'una puixant classe mitjana: *insular, aggressive, selfish, obsessed with material gain, socially callous*.

Pavan K. Varma: ***The Great Indian Middle Class****. Nova Dehli: Penguin Books India, 1998.*

La persona mira i mira i no pot fer res més, la qual cosa contrasta vergonyosament amb la seva disfressa. En aquesta contemplació, està com encisada o desterrada.

Els judicis s'emeten quan un aparta la mirada –per exemple, cap als veïns de taula en una reunió on es pot debatre si aquest temps de l'observació, és a dir, el temps de discerniment, existeix o no realment, o si només es tracta d'un somni o d'unes ombres en aquest món ideal.

Després del viatge, ella, la persona, va topar mentre investigava en revistes i tractats amb informes de recerca, balanços, estadístiques, actes de comitès d'investigació, que contribuïen en no poca mesura a la constant interpretació d'aquestes ombres en una reunió: Són els indis éssers humans? A quina velocitat volen els àngels entre Madrid i Sevilla? Quantes calories necessita una persona a Madràs per construir un ferrocarril? Quina constel·lació de taques solars va influir en l'última conjuntura?

Els autors tenen dificultats per saber alguna cosa més o per recordar vagament el moment precís en què no van ser capaços de tancar els ulls. És possible que després els costés concentrar-se de nou en el que tenien al seu davant: els coberts a l'hora del sopar de gala, l'escriptori, el terra dels vestíbuls en el qual un es veu reflectit –tan ben polits estan–, mentre avaluen la situació i sospesen les mesures que han de prendre per tal de superar la situació en benefici de l'amfitrió, la qual cosa guarda una relació ben estreta i és quasi el mateix que la compensació osmòtica entre aquest moment de la contemplació i el seu esvaïment i la prevenció, posem per cas, d'una revolta o fins i tot de violència.

La persona duu el vestit d'una època en la qual el naixement de la fotografia va ser de gran ajuda per recordar. La fotografia va sorgir al mateix temps que l'ocupació europea del món, com a instrument del seu arsenal. És un instrument que sol mentir o que representa una cosa que només podem recordar així i no de cap altra manera, com per exemple aquest rerefons, que és una fotografia.

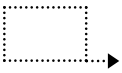

Felice Beato: El palau Secundra Bagh després de la massacre de 2.000 rebels a mans del 93 Regiment de les Highlands i del 4 Regiment del Punjab, 1857.

Aquesta d'aquí va ser considerada una de les primeres fotografies de guerra autèntiques. El fotògraf Felice Beato va arribar a l'Índia el 1858, després que el Ministeri de Defensa anglès li encarregués d'informar sobre la guerra. Se suposa que va escenificar la massacre cinc mesos després que tingués lloc.

Representa un episodi de la repressió en la primera batalla per l'alliberament de l'Índia, que va acabar amb el domini de la Companyia de les Índies Orientals i va donar lloc a l'Imperi. A les comissions d'investigació i durant els debats parlamentaris es va retreure a la Companyia el fet d'haver governat corruptament i amb crueltat. L'Imperi considera des d'aleshores l'Índia com un laboratori a gran escala per assajar un bon govern. Les indemnitzacions després de la revolta porten a un nou augment dels arrendaments. Els agricultors assisteixen com a públic a la subhasta de les seves terres.

La persona malda per evitar l'estudi dels esdeveniments actuals: el gran desenvolupament vinculat a la introducció de la perca del Nil com a bé de consum, els avenços de les preses de Narmada, l'optimització en la regulació de les onades de mà d'obra no qualificada cap a Europa: aquest sí/no/sí/no, un relé que s'obre i es tanca de cop amb la precisió mecànica de la relació funcional entre gallet, pern, ressort i projectil (per al foment de la producció industrial de tomàquets i pebrots). Té por d'assistir a la seva pròpia petrificació o –el que és pitjor– de considerar-se a si mateixa una persona que no és més que una cara, una cara omnipotent en una moneda, davant la impossibilitat de tancar els ulls o les parpelles o d'emetre judicis: *Jo: Hispan. et Ind. Rex, Dei Gratia*.

Moneda, encunyada a Casa de Moneda, Potosí.

En aquesta escena hi ha la mateixa persona al damunt d'una moto de la policia. Dóna voltes per un barri dels afores de Buenos Aires al qual només poden accedir les famílies que hi tenen una casa i els seus empleats; fins i tot els veïns d'una zona vigilen els de l'altra. Ha vist com, a l'entrada del barri, una criada ha baixat d'un cotxe per vomitar sobre la immaculada gespa mentre el cotxe ha seguit el seu camí.

Nordelta, Buenos Aires, 2003.

Atles de presons i il·lustracions sobre el treball de la policia.
***La nación argentina**, 3a ed. Buenos Aires: Control de Estado de la Presidencia de la Nación, 1950.*

L'atles mostra una felicitat nacional que es pot equiparar amb la prosperitat, l'alimentació, l'educació i la salut de la població. Tot això està garantit per la figura del general a la primera pàgina i per l'autarquia d'una indústria nacional que promet llocs de treball i reclama obediència. Al final de l'atles hi ha un capítol sobre la policia i la seva tasca. Consisteix en la distribució –per exemple, de mantes per abrigar-se, medicaments i pa– i en l'extinció –per exemple, de plagues d'insectes o de passatgers il·legals–. Al final se'ns ensenyen les presons com la clau de volta de l'arc que sosté tot l'edifici.

Les presons i els suburbis són una colònia en la qual s'ha d'aconseguir educar els reclusos i els residents i transformar-los en colons, de la mateixa manera que l'Estat es considera una comunitat de colons que mai no deixen de recordar el buit que hi havia quan ells van arribar a aquell territori. No hi havia cap persona als voltants, només algunes cadenes amb orelles sobre l'herba verda.

«Si parlem d'un forat –negre– és per anomenar aquell lloc en el qual determinats cossos cauen en la inexistència social (fora del consum i de les garanties legals). Si el forat és negre és perquè no deixa veure: xucla, atrau, esfereeix; de tan sinistre, sembla com si no tingués interior. Perquè el que passa a l'altre costat es converteix en una altra cosa.»

*Colectivo Situaciones: «Agujero negro», introducció al quadern **Presas**. Buenos Aires, març de 2005.*

«Totes les situacions inicials que defineixen les relacions entre persones estan falsejades, les regles del joc social s'eviten; no hi ha manera de començar.»

Claude Lévi-Strauss: ***Tristos tròpics****. Barcelona: Anagrama, 2002.*

Ella, la persona, depèn emocionalment tant de la persona que demana caritat, i està tan absorbida pel forat negre que hi ha entre totes dues, que ningú de vostès no podrà interposar-s'hi. Hauran d'observar la situació des del darrere. Aquesta maqueta és d'un despatx governamental. Si miren per les seves finestres podran veure directament la pobresa. Abans poden també parar atenció al despatx i a com hauria d'estar decorat.

Aquestes fotos estan fetes al Nehru Memorial de Nova Dehli. Hi poden veure la sala d'estar i el despatx, a les vitrines els llibres sobre com governar i les fotos de persones que van prendre part en el moviment independentista.

(També hi poden veure imatges de les primeres eleccions. Només una de les imatges va ser guixada o ratllada pels visitants. Podem suposar que s'hi mostrava el rostre d'una dona cobert amb un vel davant l'urna. Una duplicació en la qual no pot distingir-se si qui va ratllar la imatge volia esborrar el rostre o el vel.)

L'ornament al terra de la maqueta prové de les columnes de la sala d'audiències de l'emperador mogol Akbar a la ciutat abandonada de Fatehpur Sikri. La ciutat va estar habitada només catorze anys perquè, mentre la construïen, els arquitectes van equivocar-se a l'hora de calcular l'abastiment d'aigua. La persona, quan hi va ser, va col·locar-se davant d'una columna del despatx governamental. Va posar un full sobre la pedra i va calcar el terra. Les línies es van poder marcar en el paper gràcies al fet que els espais intermedis eren buits. Els funcionaris de la Companyia van retirar totes les pedres precioses de la marqueteria.

Aquesta maqueta de despatx governamental té la forma d'una càmera del segle XIX. Hi ha una relació entre la repressió de les lluites d'alliberament, la dissolució del domini de la Companyia de les Índies Orientals a mans de l'Imperi i la gran demanda de llibres de fotografia sobre l'Índia a Anglaterra.

«Des dels seus primers dies, la calotípia, el particular trípode amb la seva misteriosa boca de llautó, va ensenyar als nadius d'aquest país que els seus conqueridors havien inventat altres coses a banda dels temibles canons d'artilleria. Si bé el seu aspecte és igualment sospitós, compleixen la seva finalitat amb menys soroll i menys fum. [...] Vaig fer una fotografia de tres habitants de Byjnath, dues dones i un home, als quals els feia molta por la càmera: es veu que es van pensar que els volia disparar al cap.»

Ulrich Pohlmann; Dietmar Siegert (eds.): ***Samuel Bourne: Sieben Jahre Indien. Photographien und Reiseberichte, 1863-1870****. Munic: Fotomuseum im Münchner Stadtmuseum; Schirmer/Mossel Verlag, 2001 [cat. exp.].*

Cambra fosca de viatge.
Thomas Theye (ed.): ***Der geraubte Schatten. Die Photographie als ethnographisches Dokument****.*
Munic: Münchner Stadtmuseum, 1989 [cat. exp.].

La fi de la guerra afgana. L'emir Yakoob Khan a Gandamak, 1878/1879.
Thomas Theye (ed.), ibid.

Una mà que fa un conjur contra la fotografia.
Fritz Sarasin: Dones de Bada, Celebes, 1902. Museum der Kulturen, Basilea.
Thomas Theye (ed.), ibid.

Dibuixos de prova per a retrats de mig cos i aguantacaps.
Thomas Theye (ed.), ibid.

Otto Reche: Presa antropomètrica improvisada, amb aguantacaps i metre, ca. 1908.
Bildarchiv der Hamburger Südesee-Expedition, Museum für Völkerkunde, Hamburg.
Thomas Theye (ed.), ibid.

Augustin Krämer: Preses antropomètriques de dues dones, Luf, Arxipèleg de Bismarck, ca. 1906.
Völkerkundliches Institut der Universität Tübingen, Tubinga.
Thomas Theye (ed.), ibid.

Johann Stanislaus Kubary: Preses antropomètriques de dones samoanes, ca. 1875.
Thomas Theye (ed.), ibid.

Anònim (Marc Ferrez): Combinació de diverses imatges d'indígenes botocudes
amb format de targeta de visita, 1870-1871. Museum für Völkerkunde, Freiburg im Breisgau.
Thomas Theye (ed.), ibid.

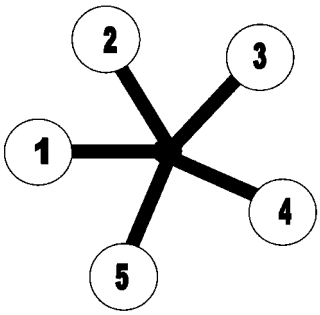

1

Mirin fixament la pobresa núm. 1 a través de la diana de l'habitació. El regle d'aquesta figura mesura la relació que hi ha entre el Producte Nacional Brut i la densitat de població. Aquesta relació no té en compte qui produeix la major part del Producte Nacional Brut i qui se'l queda. Al mateix temps, fa témer a aquells la densitat dels quals enclou aquesta riquesa com la nit enclou la lluna.

***Atlas der Globalisierung**, Le Monde Diplomatique, Berlín, 2003.*

2

El regle d'aquesta figura fa referència a la «classe mitjana» de l'Índia i al seu potencial de consum: el 49% de les llars tenen ràdio; el 46% tenen bicicleta; el 30% tenen olla de pressió o un aparell de televisió; el 12% tenen nevera; el 6% tenen ciclomotor, telèfon o rentadora; l'1% té ordinador, càmera de vídeo o cotxe.

Gallup India Pvt, 2002.

3

El regle d'aquestes dues figures fa referència a:

a) l'índex ingrés-consum. Es basa en l'estudi sociològic *Life and Labour of the People in London* de Charles Booth, de l'any 1892;

b) la taxa de calories disponibles per dia.

Tots dos índexs els fa servir el Banc Mundial per mesurar el nivell de pobresa.

Christoph Dittrich: ***Bangalore: Globalisierung und Überlebenssicherung in Indiens Hightech-Kapitale****. Saarbrücken: Verlag für Entwicklungspolitik, 2004.*

4

El regle d'aquesta figura fa referència als costos anuals d'una hora de feina, que a nivell mundial varia entre els 35.000 $ i els 500 $. A més a més, és una mostra feta a l'atzar de la relació entre temps de feina i retribució.

Atlas der Globalisierung*, op. cit.*

5

Kategorie	Unterkategorie	Anzahl Personen	Anteil an Gesamtbev. (%)	Jahreseinkommen (Rs./Haushalt)*
Oberschicht	*The Superrich*	39.000	0,005	> 5 Mio.
	Sheerrich	144.000	0,02	> 2 – 5 Mio.
	Clearrich	444.000	0,05	> 1 – 2 Mio.
	Nearrich	1,55 Mio.	0,2	> 0,5 – 1 Mio.
Mittelschicht	*The Srivers*	25 Mio.	2,6	> 300 – 500.000
	Climbers	45 Mio.	4,7	> 100 – 300.000
	Aspirants	120 Mio.	12,6	> 50 – 100.000
Unterschicht	*The Deprived*	760 Mio.	79,8	bis 50.000

* 10.000 Rs. entsprachen 2003 etwa 200 Euro; das Jahreseinkommen in Euro muss um den Faktor 4 gewichtet werden, um die reale Kaufkraft ermessen zu können. Quelle: CHATTERJEE (1998).

Christoph Dittrich: op. cit.

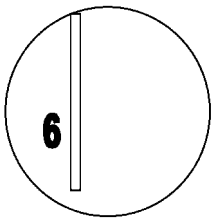

Acaben de topar la persona que atrau tan poderosament la mirada de l'observadora. El seu regle fa referència al deute exterior i al servei del deute de 187 països en vies de desenvolupament entre el 1980 i el 2000. «Deute» és alhora un nom i una mesura executiva. El deute és també una compressió de la història. Els països creditors es troben a Londres per tal de mantenir el nom, les diferències de nivell i l'oblit d'allò a què donen nom.

Global Development Finance*, Banc Mundial, Washington, 2001 i 2002.*

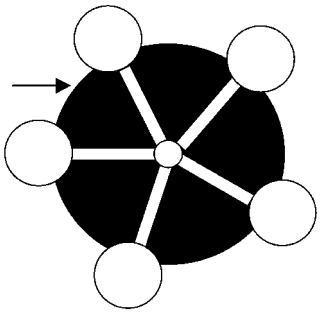

Es va decidir que el pagament d'amortització i interessos del deute és una forma d'explotació anacrònica i es va projectar la iniciativa HIPC.

La iniciativa Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) [Països Pobres Altament Endeutats]

La iniciativa Heavily Indebted Poor Countries va ser fundada el 1996 pel
Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional
i va ser ampliada una i altra vegada en les respectives cimeres.
Té per objectiu condonar el deute a aquells països
que poden ser qualificats de «pobres»
i «altament endeutats».

Cal provar aquesta condició amb documents i comptabilitat,
amb la conformitat de materials estadístics,
amb la compra dels nous avenços de la tècnica
i formes de mercaderia necessaris per a tal fi,
i amb la libido sempre a punt per les peticions.
Aquesta adquisició rep el nom de primer nivell, perquè suposa un obstacle la superació del qual pressuposa tota aquesta bona disposició.

Burundi, Costa d'Ivori, les illes Comores, Laos, Libèria, Mianmar, la República del Congo, Somàlia, Sudan, Togo, la República Centrafricana.

El segon nivell rep el nom de «punt decisiu», com
en una competició en una festa de l'escola.
La consigna és governar bé.
Els funcionaris del govern han de desenvolupar un seguit de conceptes
sobre com mitigar la pobresa que pateix la població en els territoris que ells governen.
Cal que aquests conceptes convencin els creditors,
la qual cosa redueix de manera determinant les possibilitats a les següents:
obertura dels mercats, dels serveis,
lliure circulació dels capitals per als inversors internacionals,
obertura dels cossos i dels seus costums, dels neguits,
de les necessitats, del saber i del temps vital.
Cal, a més, que els funcionaris del govern es preocupin
d'asfaltar els carrers de la capital,
que vetllin perquè s'hi puguin comprar sabates de pell fina, perfums,
abrics i mocadors de seda,
que mirin per tal que els caixers automàtics estiguin vigilats i que els aeroports
es gestionin de manera professional,
que procurin que el subministrament elèctric sigui prou estable
per abastar un hotel de cinc estrelles i l'aire condicionat
que refreda les habitacions amb els centres de taula plens d'orquídies.

República del Congo, Gàmbia, Ghana, Guinea i Guinea Bissau, Hondures, Camerun, Madagascar, Malawi, Rwanda, Zàmbia, São Tomé i Príncipe, Sierra Leone, Txad.

El tercer nivell rep el nom de «punt culminant».

Benín - crèdit concedit: 265 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 8 milions de dòlars, data de la concessió: juliol de 2000; Bolívia - crèdit concedit: 1.302 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 28 milions de dòlars, data de la concessió: juny de 2000;

«La primera fase del pla Colombia són 640 milions de dòlars per Bolívia. Però des de 1999, en cooperació per al desenvolupament alternatiu –és a dir, canvi dels cultius–, Bolívia rep una mitjana d'ajuda internacional de 500 milions l'any. I només la cinquena part prové d'Estats Units; la resta ve de la Unió Europea i el Japó. Aquests 100 o 110 milions que els *gringos* ens regalen cada any van directament a mans dels militars, per a la seva política antidroga.»

Colectivo Situaciones: ***Mal de altura. Viaje a la Bolivia insurgente****. Buenos Aires: Tinta y Limón Ediciones, 2005.*

Burkina Faso - crèdit concedit: 398 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 23 milions de dòlars, data de la concessió: juny de 2000; Camerun - crèdit concedit: 1.260 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 34 milions de dòlars, data de la concessió: octubre de 2000; Txad - crèdit concedit: 170 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 13 milions de dòlars, data de la concessió: maig de 2001; Gàmbia - crèdit concedit: 67 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 5 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Guinea - crèdit concedit: 545 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 29 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Guinea Bissau - crèdit concedit: 416 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 7 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Guaiana - crèdit concedit: 585 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 7 milions de dòlars, data de la concessió: novembre de 2000; Hondures: crèdit concedit: 556 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 20 milions de dòlars, data de la concessió: juliol de 2000; Madagascar - crèdit concedit: 814 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 40 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Malawi - crèdit concedit: 643 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 47 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Mali - crèdit concedit: 523 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 32 milions de dòlars, data de la concessió: gener de 2000; Mauritània - crèdit concedit: 622 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 12 milions de dòlars, data de la concessió: abril de 2000; Moçambic - crèdit concedit: 1.970 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 31 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Nicaragua - crèdit concedit: 3.267 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 14 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Níger - crèdit concedit: 521 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 20 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Rwanda - crèdit concedit: 452 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 21 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; São Tomé i Príncipe - crèdit concedit: 97 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 2 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Senegal - crèdit concedit: 488 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 38 milions de dòlars, data de la concessió: abril de 2000; Tanzània: crèdit concedit: 2.036 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 71 milions de dòlars, data de la concessió: abril de 2000; Uganda - crèdit concedit: 1.003 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 73 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000; Zàmbia: crèdit concedit: 2.499 milions de dòlars, servei del deute l'any 2006 després de la reducció: 47 milions de dòlars, data de la concessió: desembre de 2000.

***HIPC Report**, Banc Mundial, 2006.*

El deute és una compressió de la història

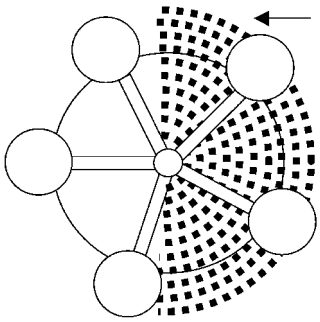

A

Reclamacions de compensació de l'African World Reparations & Repatriations Truth Commission, Conferència de Durban, 31 d'agost - 8 de setembre de 2001, als antics països colonitzadors. Cada figura: 193.500.000.000.000 hores de treball; en vermell: endeutament total del continent africà l'any 2004.

L'import sol·licitat és de 777.000.000.000.000 $ per 300-500 anys de segrestos, assassinats i esclavitud; indemnització per hora xifrada en 10 centaus; 10 centaus era l'estimació d'una hora de treballs forçats en els processos contra la indústria alemanya com a compensació de les víctimes dels treballs forçats durant el règim nazi.

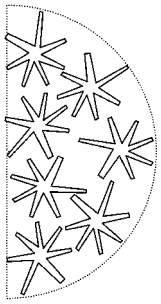

B

Deutes de la indústria tèxtil anglesa a la ciutat de Dacca per haver destruït el filat i el teixit amb la prohibició d'importar-los, 1815-1832: en aquest període, el valor del cotó exportat de l'Índia va disminuir d'1,3 milions a 100.000 lliures, en dotze tretzenes parts. Les pèrdues fins al final de l'Imperi s'estimarien en 21,6 milions de lliures.

Entre el 1818 i el 1836, l'exportació de fil de cotó des d'Anglaterra va multiplicar-se per 5.200, i la població de Dacca va caure dels 150.000 als 30.000 habitants.

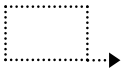

Mahatma Gandhi al costat d'una filosa. Acció per boicotejar els productes anglesos i pel restabliment de la indústria tèxtil índia.

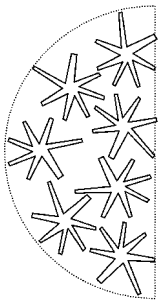

Desenvolupament de la indústria tèxtil i de filadors anglesa entre 1770 i 1860 (durant aquest període ostentava el monopoli del mercat mundial).

«Entre 1815 i 1821, depressió; 1822 i 1823, floriment; 1824, abolició de les lleis contra la formació de sindicats, gran creixement de fàbriques pertot arreu; 1825, crisi; 1826, depressió i revoltes; 1827, una lleugera recuperació; 1828, creixement de les filatures mecàniques i de les exportacions; 1829, les exportacions a l'Índia superen les de tots els anys anteriors; 1830, mercats saturats, depressió; entre 1831 i 1832, continua la depressió; 1833, se signa el monopoli del comerç amb l'Índia i la Xina; 1834, increments del número de fàbriques, manca de mà d'obra, noves lleis per als pobres, emigració dels agricultors a les zones industrials, treball infantil, tràfic d'esclaus blancs; 1835, riquesa, els filadors artesans passen gana; 1836, gran prosperitat; 1837 i 1838, depressió i crisi; 1839, revifament; 1840, gran depressió, revoltes, intervenció de la policia; 1841 i 1842, els treballadors de les fàbriques passen gana; 1842, els treballadors es declaren en vaga per forçar la revocació de la llei que regula els cereals. Van en massa fins a la ciutat; l'exèrcit els fa retrocedir, els seus líders són portats als tribunals i un cop allà hi pronuncien discursos; 1843, depressió; 1844, revifament; 1845, prosperitat; 1848, depressió continuada; 1849, revifament, prosperitat; 1851, caiguda de preus, salaris baixos; 1852, recuperació, vagues llargues i freqüents, els propietaris de les fàbriques amenacen amb fer venir treballadors de l'estranger. Vaga de vuit mesos, Manchester necessita protecció militar; 1853, gran misèria a Preston; 1854, prosperitat, mercats saturats; 1857, crisi; 1858, recuperació; 1859, gran riquesa, creixement de les fàbriques; 1860, punt àlgid, els mercats estan tan saturats que ni l'any 1863 no poden absorbir tota la producció;

1861, la prosperitat dura una mica, Guerra Civil americana, fam del cotó; 1862-1863, fallida total.»

*Karl Marx: «Repulsió i atracció de treballadors amb el desenvolupament de la indústria mecanitzada. Crisi de la indústria del cotó», a **El capital**, vol. I, cap. 13, secció 7, 1867.*

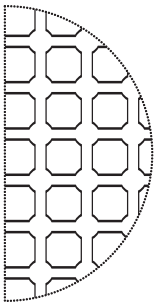

C

Deutes del rei d'Espanya a les cooperatives mineres de Potosí.

Producció total de les mines de plata de Potosí: 700.000 tones fins l'any 1800. Si comptem que la cinquena part va per al rei d'Espanya en concepte de tributs, ens en surten 140.000 tones.

Primer intent d'explicar què pot ser l'alliberament de persones per mitjà dels diners L'extracció de plata a Potosí es cobra 8.000.000 morts

Es pot parlar d'una mobilització en el centre i de servitud a la perifèria. Però centre i perifèria no acaben de lligar, com les bombolles d'oli dins l'aigua. Mobilització és una paraula més suau per a «extermini». Però, com concebre l'extermini d'éssers humans quan es tracta de crear riquesa?

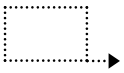

El bestiar caça l'home.
*Pierre Chaunu; Huguette Chaunu: **Séville et l'Atlantique (1504-1650)**.*
París: Armand Colin, 1955-1960.

La mobilització té dues cares. Una podria parlar del carragament i el transport d'éssers humans (Llei de l'Índia, llibre VI, títol I, llei 13: La prohibició de transportar indis d'un entorn fred a un de càlid i a la inversa, després de la pèrdua excessiva de la força de treball), o de la detenció a París d'indigents que eren obligats a treballar a les manufactures.

L'altra cara podria parlar de l'expulsió de camperols a Anglaterra o a Cracòvia, a Nueva Hispania o al virregnat de Perú en un període de temps que abasta més o menys 200 anys. Es tracta d'una expulsió que no ateny alguns enginyers i els encarregats de mantenir aquesta mecànica que anomenem economia mundial.

Per mobilització pot entendre's també un teixit d'artèries per les quals circulen la plata i l'or. En relació al període de temps que aquí ens ocupa, s'ha de pensar en una circulació accelerada per la plata i l'or fins al punt que és com un èxtasi o una febre que fan que el cos imaginari del volum de comerç assoleixi una productivitat enorme: la coincidència de les partides de plata arribades d'Amèrica amb l'encariment dels preus dels cereals a Andalusia i amb el descens dels salaris.

La mobilització s'estén des de Rússia –que subministra fusta pels vaixells i per les caixes dels mosquets– fins a Gal·les, que produeix cànem: una infinitat de bales i embalums que no s'acaben mai, que a Flandes són transformats en cordes i es carreguen en vaixells i arriben a Portobelo creuant l'estret, juntament amb la fusta, el plom, les ganivetes, la cera i tot allò que es necessita per conquerir, per requisar, per transportar, per lligar de mans i peus i per deixar anar les cordes en el pou d'una mina.

És una mobilització que s'obre i es tanca com les vàlvules d'un cor que, al compàs de la contracció i el relaxament, atrau, utilitza i expulsa homes i diners, atrau, utilitza i expulsa

homes i diners: esclaus, esclaus en potència, serfs, serfs en potència, jornalers, jornalers en potència, indigents, indigents en potència.

La mobilització treballa per l'eternitat perquè l'aniquilació de persones no es considera pèrdua per fricció, sinó la conversió en valor: de la grava a la plata, de la plata a les monedes, de les monedes als articles, dels articles al benefici, del benefici als tresors o a les concentracions extraordinàries d'opcions en les perles de suor als fronts dels monarques, si és que volen que se'ls mantingui el crèdit per pagar les seves guerres.

La mobilització treballa per la llibertat, perquè, en la conversió en valor, transpira persones. Aquestes persones poden dissoldre's en l'aire per tornar a esdevenir immediatament somni i calmar els nervis.

«Pel que he sentit, la gent que està acostumada a viure d'aquesta manera ja no pot viure d'altra manera. No saben què és tenir preocupacions, no paguen ni lloguer ni impostos, no tenen res a perdre ni cap compromís, s'escalfen al sol, dormen, es peten de riure, a tot arreu són com a casa, tenen el cel com a sostre i la terra és el seu llit, segueixen l'estiu com les aus migratòries, marxen només a països rics, on els donen i troben què agafar, a tot arreu són lliures.»

Juan Maillefer, citat a Fernand Braudel: ***Civilisation matérielle, economie et capitalisme (XVe-XVIIIe siècle)****.*
París: Armand Colin, 1979.

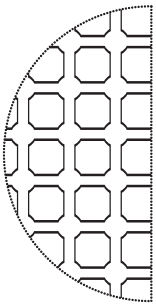

Sevilla - El foment d'idees fantàstiques: Els funcionaris tenen ordre de donar a conèixer les grans troballes d'or i de plata als carrers i places de tot l'Imperi, indicar on s'han trobat i quan s'ha començat a buscar-lo. Quan s'omplen els formularis de sortida, no s'ha de preguntar per l'ofici. *Decrets de Carles V, 1526, 1529 i 1531.*

Cadis - Una gernació: El febrer arriba a la ciutat una gernació d'indigents, gent que no té res i se la sap llarga, gent que demana caritat i menja pa de segó, herbes, tronxos de col, cargols, gossos i gats, i que condimenta les sopes amb l'aigua amb què es renta el marisc. *Anònim, 1652.*

Lisboa - 10.000: A mitjan segle XVII hi ha 10.000 indigents que vagaregen per la ciutat. *Anònim, 1685.*

Lió -17.000: La primavera de 1630 arriben de cop 17.000 captaires a la ciutat. La ciutat decideix atraure els pobres als afores amb pa i tancar després les portes. *Crònica.*

Gènova - S'excaven fosses i s'hi tira cal viva: Han tancat l'hospici perquè els cadàvers s'amuntegaven en piles. S'excaven fosses i s'hi tira cal viva. *Crònica, 1650.*

Venècia - 6.000: El març de 1545 arriben tot d'una 6.000 captaires a la ciutat. Les autoritats distribueixen autoritzacions per a alguns i fan fora la resta. *Crònica.*

Londres - En cas que ningú no els vulgui com a servents per un període de dos anys, als captaires sense llicència i majors de 14 anys se'ls donarà una pallissa i se'ls farà una marca amb ferro roent a l'orella esquerra; en cas de reincidència, se'ls executarà. *Isabel I, Llei 18, cap. 13, 1597.*

Marsella - A la mínima fan les maletes: Mirabeau té por que els treballadors marxin en èxode a l'estranger quan les fàbriques facin fallida: «Una classe volàtil, no hi pots confiar massa; a la mínima fan les maletes i marxen cap a on hi ha abundància. Els altres els trobarem als hospitals i demanant diners pel carrer.»

París - 91.000: Al segle XVII s'estimava que hi havia 91.000 indigents vivint a la ciutat: soldats llicenciats, vídues i criatures, esguerrats, gent sense feina, vells, persones cremades, gent desplaçada per la guerra. Es van ordenar detencions en massa per servir a galeres, deportar-los i enviar-los a correccionals. *Crònica.*

Amsterdam - Primer edicte dels Estats i les ciutats dels Països Baixos, 19 de març de 1671:

40 execucions, 35 persones marcades amb ferro roent, 37 persones fuetejades, 183 persones expulsades.
Anvers - 6.000: 6.000 contractes per jornalers a les plantacions de sucre entre 1635 i 1715.
Callao - Tapiar les portes de la ciutat: Hi ha dificultats en els pagaments. Per culpa de la suspensió en els enviaments de blat de moro, a les mines hi ha una onada de fam. Els treballadors es refugien a la ciutat. L'afluència de gent és tan gran que es proposa tapiar les portes de la ciutat. *Enrique Florescano:* ***Precios de maíz y crisis agrícolas en México, 1708-1810****, Mèxic D.F., 1969.*
Lima - 2.500: El nombre de rodamons i gent ociosa s'estima en uns 2.500. «La idea d'obtenir una manutenció per mitjà d'una feina es descarta enmig de la indignació. Vénen a demanar que se'ls doni de menjar, i quan se'ls diu que són prou joves i que podrien treballar, responen amb gran desimboltura que no han vingut a la recerca de grans aventures.» *Resposta a la Presidència de l'Audiència de Lima, 17 de març de 1619.*
L'Havana - Busqui's a algú altre que el serveixi!: «Quan un senyor proposa a algun noi esparracat o a una noia que entri al seu servei i li promet a canvi menjar, roba i un salari, el noi o la noia responen amb gran insolència: Busqui's a algú altre que el serveixi!» *Juan Domingo Zamacola y Jáuregui:* ***Apuntes para la historia de Arequipa****, 1804.*

Fernand Braudel, op. cit., vol. 3.

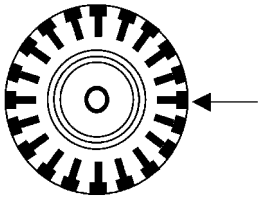

Jeremy Bentham: ***Panopticon: Or, The Inspection-House; Containing the Idea of a New Principle of Construction Applicable to Any Sort of Establishment, in Which Persons of Any Description Are To Be Kept Under Inspection; And in Particular to Penitentiary-Houses, Prisons, Houses of Industry, Workhouses, Poor Houses, Manufacturies, Madhouses, Lazarettos, Hospitals, and Schools; With a Plan of Management Adopted to the Principle; In a Series of Letters, Written in the Year 1787, from Crechoff in White Russia, To a Friend in England****. Dublín: Thomas Byrne, 1791.*

Jeremy Bentham: ***Management of the Poor: Or, A Plan, Containing the Principle And Construction of an Establishment, in Which Persons of Any Description Are To Be Kept Under Inspection****. Dublín: Moore, 1796.*

«Aquest exemple primerenc de privatització proposava la creació d'una entitat de caritat nacional que construiria una cadena de 250 correccionals, finançats per un gran nombre de petits inversors. Cada correccional mantindria 1.000 interns als quals es faria treballar de manera rendible i s'alimentaria de forma espartana.»
Marjie Bloy, a www.victorianweb.org

Jeremy Bentham: ***Panopticon Versus New South Wales: Or, The Panopticon Penitentiary System and the Penal Colonization System, Compared****. Londres: Robert Baldwin, 1812.*

Tornin al començament, a la persona que estava asseguda en el seu palau escorxador. Segueixin la cadena de botons.

«A Langalbund hi ha tota una comarca dedicada a la fabricació de botons de nacre. [...] Una casta de barquers recull i ven els musclos de riu dels quals s'extreu el nacre. Un cop adobades en una solució àcida, esclafen les conquilles i en fan trossos petits amb un martell i les arrodo-

neixen amb una pedra d'esmolar. [...] Els nens cusen els botons un cop llestos a dotzenes, en unes targetes recobertes d'un full brillant com les que es vénen en les nostres merceries. [...] Les conquilles són d'origen local, però no els productes químics, els cartrons i les fulloles de metall [...]. I a tot arreu la producció es concep segons les normes estrangeres: com que aquests desgraciats no tenen mitjans per vestir-se, encara en tindran menys per cordar-se els botons.»
Claude Lévi-Strauss, op. cit.

Vostè es troba ara al començament d'una llarga història. Aquesta història porta per títol:

Continuació de: El deute és una compressió de la història Segon intent d'explicar què pot ser l'alliberament de persones per mitjà dels diners

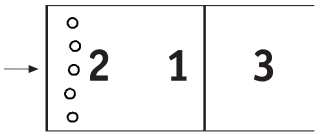

2 Instruccions per al gravamen de les terres.

1 Registre dels ingressos fiscals provinents dels impostos sobre la terra.
Selection of Papers from the Records at the East-India House Relating to the Revenue, Police, and Civil and Criminal Justice Under the Company's ***Government in India***. *Londres: East India Company, 1820.*

Es fa servir una cadena de 33 peus (10 m) per mesurar els camps. L'arrendament no es fixa segons la collita, sinó segons l'estat del sòl.

धान्येष्टमं विशांशुल्कं विंशं काषीपणावरम्
धर्म्मोपकरणाश्शूद्राः कारवश्शिल्पिनस्तथा द १२०

Del bestiar, dels tresors d'or i plata que s'afegeixin cada any al capital social, se'n donarà una cinquena part al rei; dels grans se'n lliurarà una vuitena part, una sisena o una dotzena, segons la qualitat de les terres i la feina necessària per conrear-les. *Munnoo Smrita, cap. VII, shlok 130.*

Rebrà una sisena part de l'increment anual d'arbres, carn magra, mel, mantega clarificada, perfums, substàncies medicinals, líquids, flors, arrels i fruites. *Munnoo Smrita, cap. VII, shlok 131.*

Aquell rei que, per debilitat intel·lectual, oprimeixi imprudentment el seu poble serà, juntament amb la seva família, privat del seu regne i la seva vida. *Munnoo Smrita, cap. VII, shlok 111.*

Aquell rei que, sense oferir protecció, es queda tanmateix amb una sisena part dels grans com a impost, ha estat considerat pels homes savis com un príncep que atreu cap a si la grolleria de tot el poble. *Munnoo Smrita, cap. VIII, shlok 308.*

A Memoir on the Land Tenure and Principles of Taxation, Obtaining in the Provinces Attached to the Bengal Presidency... By a Civilian, in the East India Company's Service. *Calcuta: S. Smith & Co., 1832 (edició privada).*

3 Taula General Anual (1568-1650)
Anys, entrades (càrrecs), *almojarifazgo*, pagaments (de caixes excedents), despeses globals.

(1) Endarreriments compresos.
(2) Quasi tota la plata dels districtes miners ha sortit per la ruta d'Arequipa.
(3) Els pagaments de la caixa dels districtes miners es fan per Arequipa.
(4) La plata dels districtes miners passa íntegrament per Arequipa.

(5) Amb motiu, sobretot, d'un gran ajornament, de l'ordre de més de 300 milions de maravedís, d'un exercici damunt l'altre, el càrrec menys l'*alcance* puja a 1.415.989.700 maravedís.
(6) La ruta d'Arica els porta des de Potosí (sense precisar), 12 milions per la ruta d'Arica, 627 milions per la ruta d'Arequipa, 5 milions des de Cuzco.
(7) Anomalia deguda a l'atac de Hawkins.

Exportació, tributació, ingressos de plata del virregnat del Perú en maravedís.
Pierre Chaunu; Huguette Chaunu, op. cit.

Al començament d'aquesta història hi veuran dos balanços. Els separen uns 200 anys. La moneda en què estan calculats els balanços són maravedís i *pagodas*. Els maravedís estan fets de coure, i les *pagodas* són d'or. Els maravedís serveixen per mesurar els lingots de plata abans no es fonen i se'n fan monedes. Els pagesos han de pagar el seu arrendament en *pagodas*. L'import de l'arrendament té un fonament legal. No depèn de la collita, sinó del color de la terra i de la menor o major presència de pedres.

No hi ha cap fonament per la proporcionalitat de la plata que surt de les mines amb el tresor que amaga la muntanya. Però hi ha lleis que estableixen la dimensió de la feina que s'ha d'invertir per extreure la plata. La legitimitat d'aquestes lleis deriva d'una suposició feta tant pels funcionaris del rei espanyol com pels empleats comercials de la Companyia de les Índies Orientals. Es tracta de la suposició de la semblança universal de l'exercici de poder. Els treballs forçats a les mines serien una continuació del repartiment de la feina dels inques; i els impostos dels camperols, la continuació de l'arrendament a l'aristocràcia mogol. La conquesta i l'explotació de països fa que la història esdevingui un subjecte que es mou, un déu, per tant, que es reflecteix contínuament en el món. I que somriu.

La Companyia de les Índies Orientals es presentà de la següent manera al Gran Mogol: «El seu molt humil servidor, John Russell, director de l'esmentada companyia, li demana permís per rendir-se als seus peus» (K. M. Panikkar: *Asia and Western Dominance. A Survey of the Vasco da Gama Epoch of Asian History, 1498-1945*). Després se succeeixen diferents fases de la negociació i la guerra amb altres empreses per fer-se amb el monopoli, fins que la Companyia se sotmet al control del Parlament anglès i es concep des d'aleshores com un òrgan que defensa els interessos nacionals.

Vostès podran objectar que aquesta suposició de la semblança de l'exercici de poder ignorava conscientment els reglaments específics dels governants de cada indret. Poden dir que aquesta ignorància és una ceguesa que sorgeix per l'arravatament de l'enriquiment propi que va provocar que molta gent morís de gana a les províncies índies i d'esgotament a Potosí.

Poden fer objeccions a aquest poder. Però, on ens portarien, sinó al bell mig dels vidres d'una finestra que separen la llum de la nit, a cavall del progrés de la làmpada incandescent i una intemporalitat implacable? Un clava els ulls en aquest poder com si no hi hagués cap altra cosa: amb la mateixa ceguesa i ignorància de les possibilitats i de la vida que té lloc en aquest poder, en les seves coves i esquerdes, per més enllà o més lluny que pugui trobar-se.

És important distingir que la ceguesa suposa una altra dimensió més cruel. La història que s'estén entre aquests dos balanços tracta del desenvolupament d'aquesta dimensió.

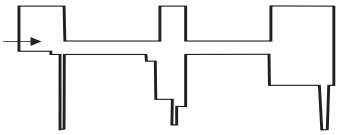

Potosí: Dibuixos del Cerro Rico, els accessos a les mines i piles de rocalla, dos portals de les esglésies de San Lorenzo i de San Ignacio, i la Casa de Moneda.

La primera mina, anomenada «La Descubridora», va fundar-se el 1546. Entre 1549 i 1555 van extreure's cada any 250 tones de plata. Aquesta quantitat constituïa aleshores dues terceres parts de la plata que hi havia al món. Suposa més de 1.500 tones. Un altre càlcul diu que, entre 1503 i 1660, als ports espanyols van descarregar-s'hi 16.000 milions de quilos de plata.

Potosí tenia el 1610 tants habitants com París o Londres. Hi havia 36 casinos, les ferradures dels cavalls eren de plata, i en les processons consagrades a la verge Maria els carrers s'empedraven amb lingots de plata. Cal no oblidar que Potosí està situada a 4.000 metres d'altura. S'emprava un nou procés per separar la plata d'altres metalls sense valor mitjançant el mercuri, i això és el que va fer possible l'exportació i la riquesa; és el mateix procés que provocava la caiguda dels cabells i de les dents i una tremolor irrefrenable abans de morir. Imaginin-se una gentada, un turba, una munió, una gernació de persones sense cabells i desdentades tremolant per aquesta ciutat sumptuosa. Els funcionaris del rei redacten queixes: el 1660, les províncies dels voltants han perdut el 80% dels seus contribuents. Com a conseqüència del fum dels forns de fusió, no creix ni un bri d'herba a 10 quilòmetres a la rodona.

Si mai viatgen a Potosí, podran llogar els serveis d'un guia que els ensenyarà les mines fins al sisè nivell. Els acompanyarà al mercat, on compraran alcohol, dinamita, metxa i fulles de coca. En lliuraran una part als treballadors que hi ha a les mines que visiten. L'altra part la donaran com a ofrena a un déu que els guardarà de la mort durant la visita.

Veuran criatures que treballen a les mines com si fossin adults. Es calcula que són 6.500, i el salari que reben per deu hores a les galeries s'estima en 4 dòlars. L'esperança de vida d'aquestes criatures és de 38 anys.

Però això no és tot
més aviat no és res
en aquest present únic,
per als amics, el veïns de la colònia,
les festes amb els globus i les trompetes,
la llarga ingravidesa en l'absència de l'explosió,
durant la qual les pedres de les voreres es pinten de color blau
i hi ha rètols
que diuen que la gent té drets.

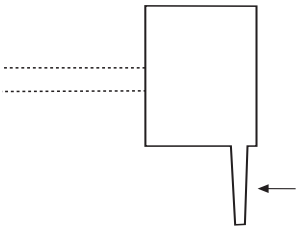

La plata s'envia per via marítima a Europa, i als vaixells, encara al port de Callao, els envaeix una mena de febre d'or, perquè aquesta plata no és un recurs, sinó més aviat una forma potencial «amb la qual fer al món allò que hom vulgui. Serveix fins i tot per enviar ànimes al paradís», escriu Colom al Rei Catòlic després d'una altra festa de la matança (*Colección de viajes*, llibre I).

La plata passa per diversos centres financers i arriba fins a Londres. Finança el negoci de la Companyia de les Índies Orientals.

A l'Índia es bescanvia per *pagodas* d'or que fan cap al Banc d'Anglaterra. En aquesta època tot es transforma. Una fórmula màgica amb esquelets que es van intercanviant.

Però els canals de regadiu estan destruïts, les collites s'han fet malbé, no es poden pagar les llavors, els gossos s'han engreixat com ovelles de tants cadàvers com han menjat, i tot el país es transforma en una jungla habitada tan sols per animals salvatges.

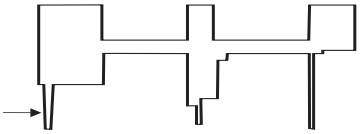

Les rutes del comerç de la plata. Casa de Moneda, Potosí.

Tot Europa participa en l'explotació de la plata. Número i procedència dels vaixells que entren a Cadis, 1784.
Fernand Braudel, op. cit., vol. 3

Hexàgon de les altes finances.
Fernand Braudel, op. cit., vol. 2

Desenvolupament dels preus i els salaris a Espanya, 1500-1650.
Jaume Vicens Vives: ***Manual de historia económica de España****. Barcelona: Teide, 1959.*

Borses: Bruges, 1409; Anvers, 1460; Lió, 1462; Tolosa, 1469; Amsterdam, 1530; Londres, 1554.

Declaracions de bancarrota del rei d'Espanya: 1557, 1560, 1576, 1596, 1606, 1627.

Plata d'Amèrica, el comerç de fusells i perles de cristall, homes, sucre i rom, la conquesta de l'Índia després de la batalla de Plassey. Aquest seguit d'onades d'enriquiment fan que sorgeixi una economia nacional i una indústria que representa els seus interessos. El cicles vénen acompanyats d'un Parlament que, en els debats, supedita permanentment l'ètica social al profit econòmic.

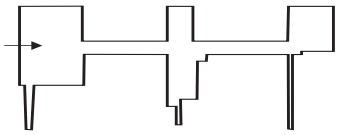

El centre de negocis de Londres l'any 1748.
Fernand Braudel, op. cit., vol. 3.

Persones innecessàries.
Walter Ballhause; Johannes R. Becher: ***Überflüssige Menschen. Fotografien und Gedichte aus der Zeit der grossen Krise****. Leipzig: Reclam, 1981.*

El govern dels homes de negocis
Primer acte: Un desordre infame de l'eternitat

Primer corredor de borsa: Els mars del Sud a 7/8. Qui els compra?

Segon corredor de borsa: Lletra de canvi per l'arròs de Calcuta. De 1942 a 1943. 6 al gener; 11 al novembre; 24 al febrer; 30 al maig; 35 al juliol; 38 a l'agost; 40 a l'octubre.

Lleó: No hi ha més que venedors i compradors, compradors i venedors que van i vénen com el pèndol d'un rellotge. L'economia de mercat està organitzada de la mateixa manera a tot arreu, és racional, no comet errors, és un robot, un principi.

Xacal: Però ahir hi va venir un comprador de debò, va entrar a la botiga, s'ho va gastar tot i va comprar un determinat article –un article barat, per satisfer les necessitats, ales de pollastre o una barreta de xocolata, el marge de benefici del qual és com a molt de 2 cèntims–, fins al punt que a les prestatgeries hi va quedar un buit, un forat, un no-res, que no es va poder tornar a omplir fins que la botiga va tancar.

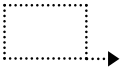

Fàbrica de producció massiva d'opi de la Companyia de les Índies Orientals a Bengala.
www.filmbank.org.uk

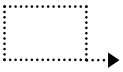

Representació anònima xinesa de la Segona Guerra de l'Opi, 1856-1858.
www.learner.org/channel/courses/worldhistory

«Des de començaments del segle XIX la Companyia de les Índies Orientals va dependre de les exportacions d'opi des de Bengala a Canton [...] per finançar el dèficit creixent que generaven les cares operacions militars. En augmentar per la força la demanda de narcòtics i, per tant, els impostos recaptats per la seva exportació, les dues guerres de l'opi i el tractat no gens favorable de Tianjin van revolucionar la base de les rendes públiques de l'Índia.»

Mike Davis: ***Late Victorian Holocausts: El Niño Famines and the Making of the Third World****. Londres; Nova York: Verso, 2001.*

Poppy (Opium)

Districts	Acres	Per Acre	Total Quantity
		Lbs.	Lbs.
7. Umballa . .	3,620	18	65,160
8. Ludhiana . .	69	..	..
9. Simla . . .	244	3	732
10. Jullundar . .	578	..	..
11. Hoshiarpur . .	163	..	..
12. Kangra . .	1,539	3	4,617
13. Amritsar . .	877	19	16,663
14. Gurdaspur . .	278	..	..
15. Sialkot . .	140	..	..
16. Lahore . .	770	5	3,850
17. Gujranwala . .	147	10	1,470
18. Firozepore . .	263	..	..
19. Rawalpindi . .	53	15	795
20. Jhelum . .	81	14	1,134
21. Gujrat. . .	336	15	5,040
22. Shahpur . .	2,182	10	21,820
23. Mooltan . .	25	6	150
24. Jhang . . .	27	10	270
25. Montgomery .	94	9	846
26. Mazaffargarh . .	40	11	440
27. D. I. Khan .	23	8	184
28. D. G. Khan .	535	20	10,700
29. Bannu . .	15	..	..
30. Peshawar . . .	67	3	201
31. Hazara . .	182	9	1,638
	12,348	Average 12·51	135,710 for 10,842 acres *Add* 18,840 for 1,506 acres
		154,550 for 12,348 acres	154,550 for 12,348 acres (for which no crop per acre is given at 12·51 average.)

Dadabhai Naoroji: ***Poverty and Un-British Rule in India****, 1901.*

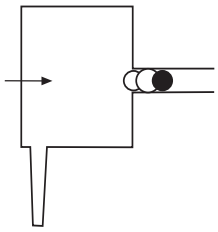

A Anglaterra, l'afluència de plata possibilita l'encunyament de les monedes de plata de curs legal amb 12 unces de quirat. 12 unces són 12 unces i res més. Després de l'excessiva oferta de plata, el tresorer ordena que es fonguin 7 milions de lliures més. El canvi de la guinea es fixa per sempre a 22 xílings. La plata esdevé moneda de canvi en detriment de l'or, que es reté. Vint anys després de la pujada de preus a Europa, l'afluència de plata americana desencadena una altra pujada de preus a l'Índia. Des d'aleshores, la rupia es fabricarà permanentment amb nous aliatges de plata.

Recently the Government of India, driven to despair by the fact that all its small economies, as well as the proceeds of additional taxation and the amounts drawn from the provincial exchequers, threatened to be completely absorbed by the fall in the exchange, appointed Mr. O'Connor to inquire into the effects of this fall in the value of silver upon India and Indian producers. Necessarily, he reports that this fall is most injurious to India in every way, seeing that, in consequence of the fall in silver, not only, as has been so often repeated, is India obliged to remit to this country many millions more tons of agricultural produce in order to make up the amount of the drain for home payments in gold, but the agriculturists, in their ordinary dealings, are receiving a depreciated currency for their own produce, though this currency passes at the old level in India itself. Mr. O'Connor therefore enforces the arguments of Sir Auckland Colvin, the present Finance Minister, as to the great injury which India is suffering from this depreciation.

The only wonder is that sane men could be found to argue that India could by any possibility be benefited by the fall in silver. To begin with, all the enormous amount of that metal now in India is of less value relatively to all other commodities than it was in the markets of the world; and, sooner or later, this disparity must make itself felt. In addition, how can it be reasonably argued that the ryots gain by giving more of their produce for a less monetary return, if we stop at the first process of their disposal of their crop? As so often happens in these days of middle-class economy and superficial discussion, men's minds are completely confused by the merest absurdities. It is said, for example, that anything which tends to encourage exports is beneficial to India, because trade is thereby improved. Is it then beneficial to starving ryots that wheat or rice, which would feed them, should, to the amount of millions of tons, be shipped off to this country, because otherwise they could not make their payments or meet their assessments? Manifestly not. Yet that such increased export is beneficial is the silly sort of argument which the Government of India has been obliged to answer through Mr. O'Connor.

Beyond all question the fall in silver is most harmful to India and its people at this time, and the plainest common-sense would recognise that at once, if the old ideas did not obscure the fact that additional food is being sent out of the country for nothing. The danger now is, in regard to India, that this silver depreciation, which, though serious, is, after all, by no means the most serious difficulty at the present time, may blind people to the real causes of Indian poverty.

Henry M. Hyndman: ***The Bankruptcy of India: An Enquiry into the Administration of India Under the Crown; Including a Chapter on the Silver Question****. Londres: Sonnenschein & Co., 1886.*

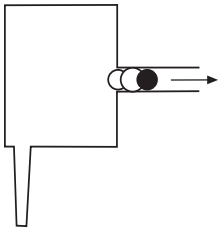

Openings for Capital.—Fluctuations in exchange long hindered the free investment of capital in India; but now that the rupee is fairly established at the rate of 15 rupees to the pound sterling, India has become entitled to the serious attention of capitalists who desire sound industrial investments and not mere speculative business. The cotton and jute manufactures, already conducted on a large scale, offer scope for still further development. Sugar and tobacco are produced in large quantities, but both require the application of the latest scientific processes of cultivation and manufacture.

Francis W. Hirst (ed.): ***Harper's International Commerce Series****. Londres i Nova York, 1902.*

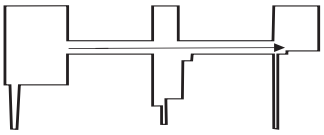

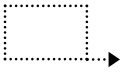

Georg Agricola: ***Vom Bergwerck, 12 Bücher...*** *Basilea: J. Froben, 1557.*

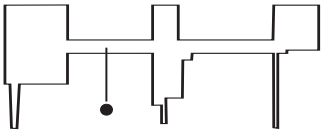

L'intel·lectual orgànic era un centaure. Conjugava la força d'un cavall amb paraules boniques. Era ideòleg, enginyer, i aconseguia que les màquines i els obrers qualificats li fessin cas. Ara s'ha convertit en un intel·lecte general. Ha de transformar les mercaderies en els seus fantasmes i els fantasmes en mercaderies, però aquí hi ha gat amagat. Es tracta d'un truc per tal que oblidem el temps i la vida que en depèn.

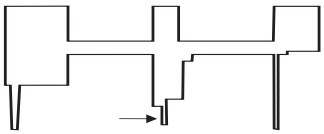

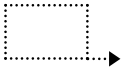

El Tío i altres deïtats que protegeixen de la desgràcia els miners. Cerro Rico, Potosí.

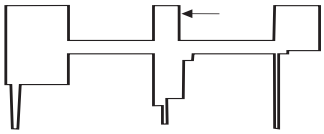

PAPALLONES

Raquel Gutiérrez Aguilar: Les grans mobilitzacions són moments determinats en el temps, en què, per alguna raó i amb cert treball previ de grups petits, de sobte una idea general qualla i la gent vol fer les coses i les fa. I quan deixa de voler, se'n va. Llavors, la idea és estudiar com van voler, com poden tornar a voler i per què van deixar de voler en algun moment. Però tampoc no pots viure en estat de commoció. No hi aguanta la gent, vivint així. Els temps es divideixen en dos, des de l'ancestral més profund: els temps del quotidià i els temps de la festa, del joc i de l'art. I les lluites, quan són puixants, són realment semblants a les festes.

Boris: El meu avi era miner. El meu pare treballava a una empresa que s'ha capitalitzat. [...] Ara ell treballa com a xofer i cobra poc salari [...]. Jo treballo tot el dia. [...] Jo no estudio perquè els diners no ens arriben. [...] Jo crec que mentre segueixin les transnacionals [...] seguirà aquesta tendència a explotar la classe obrera i la gent humil. Déu vulgui que marxin. La lluita és constant contra això. Per exemple. [...] El problema és la Constituyente. Cal estar alerta a les trampes que ens paren els polítics. [...] Ara comencem amb assemblees per discutir aquests problemes, per veure com es pot escollir i que no ens confonguin en això.

Roberto Salazar: La marxa es va anar massificant i tots ens vam donar la mà. Va ser massiva. Massiva. Hi eren tots, regidors, el cap de l'Alcaldia, hi havia *gringos*, era molt clar, tot ben clar, blanquet. Marxàvem, jo era amb ells... Quan estàvem arribant a Obrajes, van començar a arribar els de dalt, i van arribar fent molt de soroll. Va canviar l'ambient. Perquè eren dues marxes, una que pujava i l'altra que baixava. Uns mastegant coca, bruts, a peu.

I jo vaig gosar dir: «caurà, caurà» i aleshores em van dir: «sí, sí, caurà, perquè si no fsst» (fa un gest amb la mà com si degollés). Tothom baixava i ens miràvem. Nosaltres aplaudíem i ells aplaudien. Però nosaltres, què teníem? Teníem por.»

Colectivo Situaciones: ***Mal de altura****, op. cit.*

La producció del Tercer Món
Quatre fases d'enriquiment

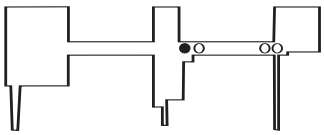

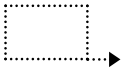

Teixit de cotó estampat, segle XVIII. Crafts Museum, Nova Delhi.

Shares of World GDP

(Percent)

	1700	1820	1890	1952
China	23.1	32.4	13.2	5.2
India	22.6	15.7	11.0	3.8
Europe	23.3	26.6	40.3	29.7

Source: Angus Maddison, *Chinese Economic Performance in the Long Run*, Paris 1998, p. 40.

Shares of World Manufacturing Output, 1750–1900

(Percent)

	1750	1800	1830	1860	1880	1900
Europe	23.1	28.0	34.1	53.6	62.0	63.0
UK	1.9	4.3	9.5	19.9	22.9	18.5
Tropics	76.8	71.2	63.3	39.2	23.3	13.4
China	32.8	33.3	29.8	19.7	12.5	6.2
India	24.5	19.7	17.6	8.6	2.8	1.7

Source: Derived from B. R. Tomlinson, "Economics: The Periphery," in Andrew Porter (ed.), *The Oxford History of the British Empire: The Nineteenth Century*, Oxford 1990, p. 69

Participació del Producte Interior Brut Mundial.
Participació del Rendiment Industrial Mundial.
Mike Davis, op. cit.

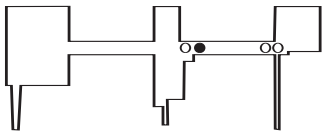

4. Assegurar els «cash crops» o cultius comercials per a l'exportació

La inauguració del canal de Suez va significar una reducció dràstica dels costos de transport. El comerç exterior de l'Índia va multiplicar-se per vuit entre el 1840 i el 1886. Es planten monocultius: anyil, opi, cotó, blat, arròs, que substitueixen el cultiu d'aliments de consum propi.

ANY	SUPERFÍCIE DE CULTIU DE PLANTES INDUSTRIALS	SUPERFÍCIE DE CULTIU D'ALIMENTS
1893-1919	s'incrementa un 43%	s'incrementa un 7%
1911-1915	s'incrementa un 54%	s'incrementa un 12,4%
1935-1940	1,6 milions d'acres	perd 1,5 milions d'acres

IMPORTS

(Value in Crores of Rupees*)

Year	*Cotton twist and yarn*	*Cotton goods*	*Silk goods*	*Woollen goods*	*Machinery*
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1859-60	2.0	9.6	0.2	0.4	0.9
1864-65	2.2	11.0	0.4	0.9	0.6
1869-70	2.7	13.5	0.5	0.6	0.6
1874-75	3.2	16.3	0.7	0.6	1.2*
1879-80	2.7	16.9	0.8	0.9	0.6

* Includes metals and manufactures for which separate figures for the year are not available.

EXPORTS

(Value in Crores of Rupees*)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Year	*Raw Cotton*	*Indigo*	*Rice, wheat and other grains*	*Hides and skins*	*Raw jute*	*Opium*	*Seeds*	*Tea*
1959-60	5.6	2.0	3.6	0.44	0.62*	9.0	1.5	0.13
1864-65	37.5	1.9	6.0	0.73	1.4*	9.9	1.9	0.3
1869-70	19.0	3.2	3.2	1.7	2.0	11.7	2.3	1.0
1874-75	15.3	2.6	5.5	2.7	2.7	12.0	3.3	2.0
1879-80	11.1	2.9	9.9	3.7	4.3	14.3	4.8	3.0

* Includes manufactures also.

* Statistical Tables of British India. The Value in the original tables for the period before 1878 is given in £ sterlng. It has been converted into rupees at the rate of £1 = Rs. 10.

Balmokand Bathia: ***Famines in India: A Study in Some Aspects of the Economic History of India 1860-1945.*** *Londres: Asia Publishing House, 1967 (imprès a Delhi).*

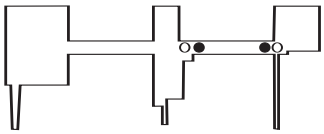

3. Creació de mercats de consum

2% d'aranzels sobre els productes de llana de Manchester; 70-80% d'aranzels sobre els productes tèxtils i de metall indis. El despoblament de les ciutats, la fugida dels artesans a les zones rurals.

Balmokand Bathia, ibid.

2. Gravamen del sòl

Impostos sobre el sòl a la província de Bengala
1764: 817.000 £.
Primer any sota l'administració de la Companyia de les Índies Orientals: 2.341.000 £.
1793: Tributs de les terres segons la taxació d'impostos definitiva: 3.400.000 £.

Government Revenue.—The gross revenue of the Governmer of India has been as follows during the last five years :

	£		$
1896-7	62,622,000	=	313,110,000
1897-8	64,257,000	=	321,285,000
1898-9	67,567,000	=	337,835,000
1899-1900... ...	68,637,000	=	343,185,000
1900-1	75,166,000	=	375,830,000

Francis W. Hirst (ed.), op. cit.

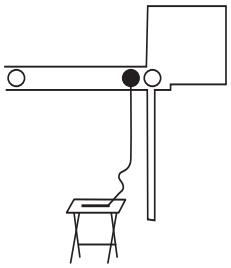

DISTRICTE DE POONA, ÍNDIA

POBLE	RECAPTACIÓ DELS IMPOSTOS SOBRE EL SÒL
Waiwand	Els arrendataris han de demanar préstecs per pagar els impostos.
Pimpalgon	Han de demanar préstecs fins i tot en els anys de bona collita.
Deulgaon	Demanen préstecs en casos aïllats.
Kanagaon	Les collites rara vegada estan madures quan toca pagar els impostos; els arrendataris es veuen obligats a demanar préstecs.
Nandgaon	Quan plou poc demanen préstecs i donen com a garantia el mill que encara no han collit.
Dhond	Demanen préstecs i empenyoren la collita abans de collir-la.
Girim	Demanen préstecs a compte o venen abans de la collita quan se'ls ha acabat el crèdit.
Sonwari	Han de demanar préstecs per pagar els impostos quan no poden pagar amb els seus estalvis o amb la venda de bestiar.
Wadhana	Paguen la primera quota empenyorant la collita abans de collir-la. Quan la collita és dolenta, s'hipotequen o es venen les terres.
Morgaon	Fan el mateix.
Ambi	Fan el mateix.
Tardoli	Paguen la primera quota empenyorant la collita abans de segar. Quan no hi ha collita, demanen un préstec amb interessos.
Kusigaon	Fan el mateix.

Romesh Chunder Dutt: ***Famines and Land Assessments in India****. Londres: Kegan Paul, 1900.*
Balmokand Bathia, op. cit.
Hari Shanker Srivastava: ***The History of Indian Famines and Development of Famine Policy 1858-1918****. Agra: Sri Ram Mehra & Co., 1968.*
Dadabhai Naoroji, op. cit.
A.P. Mc Donnell: ***Report on the Food-Grain Supply and Statistical Review of the Relief Operations in the Distressed Districts of Behar and Bengal During the Famine of 1873-1874****. Calcuta: Bengal Secretariat Press, 1876.*
John Hector: ***Land and Railways in India****. Londres; Edimburg: s.n., 1872.*
Mike Davis, op. cit.
Rajani Palme Dutt: ***India Today****. Londres: Victor Gollancz, 1940.*

ANYS	CASOS DE MORTS PER INANICIÓ
1800-1825	1.000.000
1825-1850	400.000
1850-1875	5.000.000
1875-1900	15.000.000

Rajani Palme Dutt, op. cit.

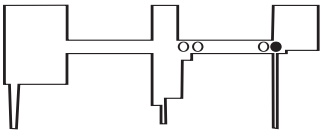

1. Quin sentit tenen les nocions de l'oferta i la demanda quan les relacions comercials són forçades?

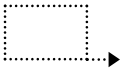

Jean Louis Girardet: Captaire bornì i amb cama de fusta, ca. 1725.
Perla barroca, esmalt d'or, diamants i ivori. Grünes Gewölbe, Dresde.

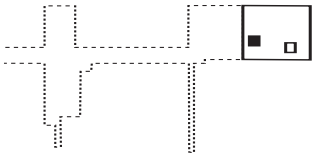

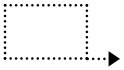

Samuel Bourne: Vista del canal, Caixmir. Premi de fotografia de 1865.
Freer Gallery of Art and Arthur M. Sackler Gallery Archive. Smithsonian Institute, Washington.

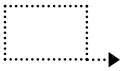

Anònim: El Dr. Jennsen escriu la història dels lozi, 1928-1930. Frobenius Institut, Frankfurt.

L'estiu de 1853 Marx escriu tres articles:
10 de juny: «La dominació britànica a l'Índia.»
24 de juny: «La Companyia de les Índies Orientals, història i resultats de la seva actuació.»
22 de juliol: «Les futures conseqüències de la dominació britànica a l'Índia.»

El 10 de juny escriu sobre l'onada de fam a Poona, la fallida de les filatures i la ruïna de la indústria cotonera índia. Parla dels fluxos de comerç de la Companyia de les Índies Orientals i de l'abast internacional de l'explotació, i cita un informe de la Cambra Baixa britànica sobre la qüestió índia: «Malgrat que els pobles s'han vist devastats per la guerra, la fam o les epidèmies, al llarg de moltes generacions han perdurat els mateixos noms, les mateixes famílies, les mateixes fronteres, els mateixos interessos. Els habitants no van deixar que l'esfondrament i la divisió dels regnes els afectés. Els resulta indiferent en quin poder recau el seu poble i a qui correspon el seu govern.»

Aquesta indiferència, però, aquest desinterès per les formes de govern que a nosaltres pot semblar-nos un encanteri, Marx la troba digna de menyspreu. Ell s'ha enamorat dels pals de telègraf, de la força de vapor i de les vies ferroviàries. El 22 de juliol escriu que totes aquestes mesures «ni porten la llibertat a la massa del poble ni milloren en res substancial la seva situació social, perquè tant una cosa com l'altra no depenen només del desenvolu-

pament de les forces productives, sinó també del fet que un poble prengui possessió de si mateix. Perquè el que no deixarà de fer la burgesia és crear les condicions materials per a totes dues coses.»

«El gujarati és un home indulgent, gens avesat a les privacions, acostumat a guanyar-se el pa fàcilment. Quan feia calor treballava molt rara vegada, i mai no es va formar l'hàbit de treballar de manera contínua [...]. Vivien d'observar el bestiar i els cultius, d'asseure's en el camp i arrencar les males herbes, de recollir cotó, grans i fruites, [...] i de robar.»

***Report on the Famine in the Bombay Presidency, 1899-1902**, vol. 1, Citat a Mike Davis, op. cit.*

Moneda de plata de Carles IV, 1789. Casa de Moneda, Potosí.

Aquesta era la història sobre l'extracció de la plata, el seu encunyament en monedes i la creació de la dependència dels diners per sobreviure. Però aquesta moneda no és cap subjecte. No té la culpa de tot plegat. A Londres tampoc no hi ha tigres, hienes o xacals que tensin cordes negres i blanques pel món. I encara menys hi ha marionetes que rebin ordres i només puguin fer això o allò i no actuar de cap altra manera. Hi ha un sac de vellut blau marí que ens cobreix el cap –els ulls, les orelles, de la boca a la gola– per tal que puguem suportar-nos a nosaltres mateixos a Londres, on som tan mortals i estem tan disponibles com aquells que executem cada dia. Hi ha dimonis i papallones nocturnes.

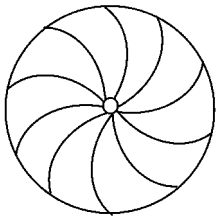

Càmera Kodak núm. 1.

«Durant l'onada de fam entre 1876 i 1878, la fotografia de plaques seques exigia una formació professional per manejar una càmera pesada i voluminosa que duia un trípode incorporat. L'arribada, el 1888, de la Kodak núm. 1, una càmera barata i de mà, va convertir a tots els missioners a la Índia en fotògrafs documentals en potència.»

Mike Davis, op. cit.

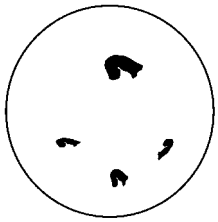

Taques solars, 13 de setembe de 1867.
*Karl Bruns: **Atlas der Astronomie**. Leipzig, 1872.*

A la segona meitat del segle XIX, van ser moltes les discussions entre científics que apuntaven una teoria segons la qual les onades de fam serien conseqüència de la rotació de les taques solars. L'any 1875, l'economista Stanley Jevons va publicar el seu assaig «Commercial Crisis and Sunspots», en el qual constatava la coincidència de les taques solars amb les onades de fam i els cicles conjunturals: «Una onada de radiació solar creixent afecta favorablement la meteorologia de les regions tropicals, de manera que es produeix un seguit de bones collites a l'Índia, la Xina i altres països. Després de molts anys de prosperitat, els 600 o 800 milions d'habitants compren les nostres manufactures en

quantitats inusuals; la bona marxa del comerç a Lancashire i Yorkshire fa que els industrials explotin al màxim els seus mitjans de producció [...]. Mentre a Europa occidental s'instal·la la mania de la indústria activa, la radiació solar comença a amainar lentament, de manera que quan els nostres industrials estan preparats per assumir un subministrament molt més gran de productes, les onades de fam a la Xina i l'Índia fan que la demanda es talli en sec.»

William S. Jevons: «Commercial Crises and Sunspots», a H.S. Foxwell (ed.): ***Investigations in Currency and Finance****. Londres: Macmillan and Co., 1884.*

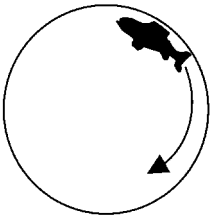

1. Kuddera C.; 2. Naga Boosher; 3. Tupsee Muthchey; 4. Wallagoo; 5. Peddar Porawar; 6. Sorra Kowar; 7. Dondoo Paumu; 8. Manti Bukaru Paumu; 9. Calasmaia Paumu; 10. Chaelloo Paumu; 11. Lama Guliminda; 12. Bontoo; 13. -; 14. Karwar; 15. Kurah Mutoo; 16. Bondarroo Kappa; 17. Calamar Kappa; 18. Pool Chitsillo; 19. Estadística per a la patent de l'arbre de Nim; 20. Estadística per a la patent del kava kava; 21. Estadística per a la patent de l'harpagòfit o urpa del diable; 22. Tenkee; 23. Mokarah Tenkee; 24. Isacuma Tenkee; 25. Pollee Makum; 26. Walama Tenkee; 27. -; 28. Koma Sorree; 29. Lama Wellakum; 30. Woragoo; 31. Rante Wellakum; 32. Moree Godo.

Patrick Russell: ***Description and Figures of Two Hundred Fishes, Collected at Vizagapatam on the Coast of Coromandel, Presented to the Court of Directors of the East India Company****. Londres: W. Bulmer, 1803.*

Brachim: He oblidat tot el que tenia i el que sabia. De fet és el que volia. La vida no val res. La vida és treballar, dormir i esperar que arribi la mort.

A Almeria, en una superfície de 350 km^2, es produeixen cada any prop de 3 milions de tones de verdures als hivernacles, la meitat de les quals s'exporta al nord d'Europa. La rendibilitat de les empreses depèn principalment de la possibilitat de mobilitzar de manera immediata i durant un període curt de temps gran nombre de mà d'obra barata. Les cadenes de supermercats Aldi, Plus, Carrefour, WalMart, Lidl, Spar i Metro controlen el mercat i abaixen els preus. Més del 90% dels prop de 80.000 treballadors prové del Magrib, dels països del sud del Sàhara, d'Amèrica Llatina i de l'Europa de l'Est. La majoria no té papers. Treballen a temperatures de fins a 50 ºC i s'exposen a altes concentracions de pesticides. Pateixen vòmits, maldecaps i erupcions cutànies. El salari per hora ronda els 3 euros. Viuen en coberts o entre cartrons. Ningú no va fer cas de la presència d'aquests 80.000 treballadors fins que el gener de 2001 va produir-se prop de Múrcia un accident de trànsit en el qual van morir dotze treballadors equatorians.

Els hivernacles d'Almeria es veuen des de la lluna.
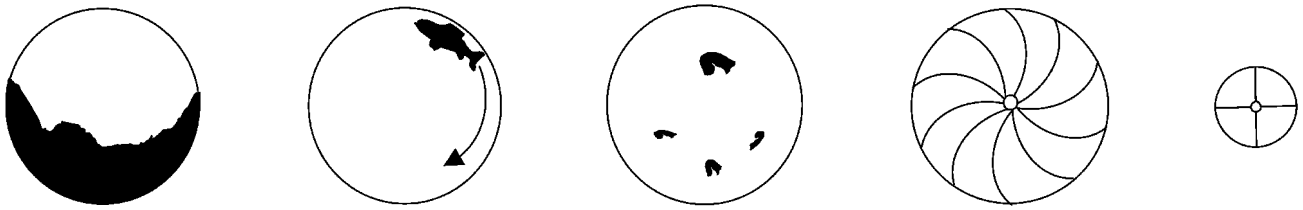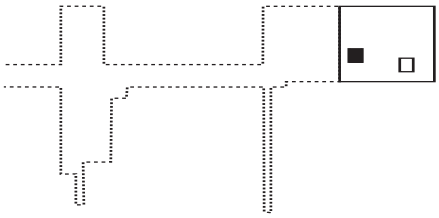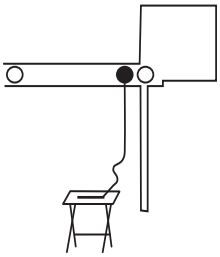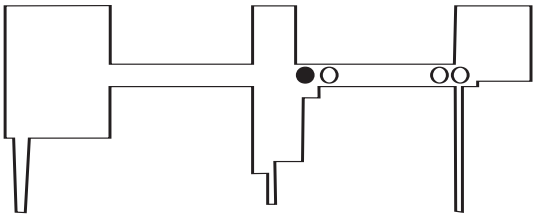
ALICE CREISCHER, 2005-2006